

Zonirani granični pejzaži EU

Marta Stojić Mitrović

Centralni politički, ekonomski i društveni prostor Evropske unije organizovan je kroz koncept "zone slobode, bezbednosti i pravde", koji se razvija kroz suprotstavljanje onome što je van njega, što može da ga ugrozi. Fizičke granice te zone postaju mesto spektakularizacije ovog antagonističkog odnosa, a represija nad svakodnevnom ljudskom mobilnošću od spolja, transformiše se u glavnu civilnu bezbednosnu tehniku, kojom se generiše pripadnost i autolegitimizuje pravo na kontrolu ulaska i boravka. Članstvo u zoni slobode, bezbednosti i pravde u načelu nije konačno: ukoliko država prihvati principe i izmeni zakonodavstvo i uvede odgovarajuću institucionalnu praksu, i sama može postati član, ukoliko aktuelne članice daju zeleno svetlo. Sektori u kojima je potrebno izvršiti izmene razdvojeni su u poglavlja i rubrike i obavlja se detaljna evaluacija kako u redovnim vremenskim razmacima, tako i u određenim ključnim fazama. Pozitivna evaluacija obično znači otvaranje novih mogućnosti za ekonomsku i političku saradnju. Ovaj proces je naizgled tehno-kratski, objektivan i racionalan. Predstavljen je kao put koji zainteresovana država mora da pređe kako bi ušla u zonu slobode, bezbednosti i pravde. Dakle, nisu samo ljudi (roba, novac, informacije i sl.) ti čije se kretanje kontroliše, već u prenesenom smislu ka EU idu i države.

Granični pejzaž EU sastavljen iz koncentričnih krugova eksplicitno je formulisao 1998. godine, tokom austrijskog predsedavanja Većem Evropske unije kada je predstavljen nacrt strategije o imigraciji i azilnoj politici. Ovaj dokument (*Strategy 1998*) nudi sliku sveta prema kojoj je više od polovine Zemlje raspoređeno u koncentrične regione koji imaju različite operative uloge u kontroli granica i migracijskih kretanja prema EU. Bez okolišanja, EU treba da koristi sva raspoloživa sredstva, političke i ekonomske pritiske, kako bi navela države da sprovedu kontrolu migracija. Rečima dokumenta:

60. Ovde bi model koncentričnih krugova migracijske politike mogao da zameni model „Tvrđave Evrope“. Iz očiglednih razloga, države Šengena trenutno propisuju najintenzivnije mere kontrole. Njihovi susedi (u suštini pridružene države, a možda i područje Mediterana) trebalo bi postepeno povezati u sličan sistem koji će se sve intenzivnije dovoditi u sklad sa standardima prvog kruga, posebno u pogledu viza, granične kontrole i politika readmisije. Treći krug država (područje ZND-a, Turska i Severna Afrika) će se tada koncentrisati prvenstveno na tranzitne provere i borbu protiv mreža fasilitatora, a četvrti krug (Bliski istok, Kina, crna Afrika) na eliminisanje push-faktora.

61. U sistemu kao celini, ispunjenje obaveza koje proističu iz svake pojedinačne uloge trebalo bi da ima pozitivne posledice na dotičnu državu: na primer, drugi krug mora ispuniti šengenske standarde kao preduslov za članstvo u EU; za treći krug, intenzivna ekonomska saradnja je dovedena u vezu sa ispunjenjem njihovih obaveza; i [za] četvrti krug, obim razvojne pomoći koji će biti odobren može se procenjivati na toj osnovi (*Strategy 1998*).

Od centra, dakle, gradacijski raspoređene periferije postaju tzv. zone prigušenja ili, ispravnije prevedeno, **tampon-zone** (usp. Stojić Mitrović 2021).

Kompleksna dinamika apsorbovanja država u evropski granični režim kroz procese **eksternalizacije** rezultira stvaranjem diferencijalnih, hijerarhizovanih, aprostornih zona u kojima se reflektuju asimetrični politički odnosi. Iz evrocentrične perspektive, zonirani svet omogućava ne samo tehnički *outsourcing* kontrole kretanja i oslobađanje službi, administracije, a na kraju i ulica, od neželjenih osoba u pokretu, već i stvaranje slike prema kojoj su granični pejzaži izvan EU, pretvoreni u tampon-zone u kojima mogu da vladaju drugačija pravila: neograničeno administrativno zatvaranje, nasilje, deportacije i razne druge prakse koje se interpretiraju, kao i sami granični pejzaži, kroz svojstvo liminalnosti. Tu se često praktikuju prakse čije je stvaranje i primenu aktivno ili prećutno podržala EU, dok se EU odriče odgovornosti: te prakse se vezuju za nacionalne države, a ne za EU. Granični pejzaži pritom presecaju granice i teritorije realnih nacionalnih država, i ne pokrivaju definisan prostor.

1. 6. 2022.

Literatura

Strategy Paper on Immigration and Asylum Policy. 1998. 9809/98 CK4 27 ASIM 170.

Stojić Mitrović, Marta. 2021. *Evropski granični režim i eksternalizacija kontrole granica EU. Srbija na balkanskoj migracijskoj ruti*. Beograd: Etnografski institut SANU.